

Christum factum hominem denuo. In quo nil aliud intelligitur quam carnis et animæ iterata conjunctio. Sicut etiam illud beati Job : *Expectabo usquequo iterum fiat [donec veniat in manu mea] (Job. xiv)*. Dicit Augustinus : *Si quis dixerit atque crediderit hominem Jesum Christum a Filio Dei non fuisse susceptum, anathema sit. Cui consonat illud Bedæ : Pereat de terra memoria eorum qui Christum Deum et hominem esse verum denegant. Eadem igitur substantia et facta est et prædestinata : ab æterno prædestinata, et facta in tempore. Et gerit ergo homo universa quæ Dei sunt, habetque Deus et gerit omnia quæ hominis sunt præter peccatum.*

Hinc est quod fidei proficitur religio vera esse de Christo utriusque gesta substantiæ et utriusque veritatem substantiæ. Inde est ut infectus dicatur secundum divinitatem, factus secundum humanitatem, ut dicit Apostolus de Christo loquens : *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute (Rom. 1)*. Quid est enim prædestinatio? In tempore gratiæ conferendæ præparatio, seu salvandorum præelectio. Quid igitur beate vivere potens prædestinatum fuit in Christo? Quod enim semper fuit prædestinationi subesse non potest. Dicent forsitan hominis animam esse prædestinatam. Sed cur eam animam hominis dicent quæ nunquam aliquem hominem cum carne constituit? Item non ait Apostolus de Filio Dei cujus anima est prædestinata, *sed qui prædestinatus est*. Relatio cogit eundem Dei Filium et prædestinatum intelligi. Hic ab eis respondetur esse prædestinatum Filium Dei, non tamen secundum id quod assumpsit, sed secundum id quod assumptum est. Hæc verba sana sunt; et utinam horum verborum intellectum sanum haberent! Responde, quæso, si Christus nihil est quod sit assumptum, quomodo ipse sit prædestinatus secundum id quod est assumptum? vel si id quod est assumptum non est prædestinatum, quomodo Christus secundum id quod est assumptum est prædestinatus? Si autem dixeris quod id quod est assumptum est prædestinatum, oportet te nobiscum concedere quod id quod est assumptum est Filius Dei. Dictio hæc *secundum*, quandoque indicat causam, ut cum dicitur quis rationalis secundum rationalitatem, eo quod qualitas illa sit causa formaliter

A efficiens cur sit rationalis. Quandoque significat unde aliquid contingit, est quasi materiale, ut cum dicitur : Homo est rationalis secundum animam, vel visibilis secundum corpus. Neutrum autem diceretur si anima non esset rationalis vel corpus visibile. Quandoque *secundum* innuit tenorem vel qualitatem rei ex persona, ut cum dicitur : Secundum Lucam vel Marcum est hoc Evangelium. Cui aliquantulum accedit quod secundum conscientiam quis dicitur judicare vel loqui. Quandoque significatur per *secundum* velut in quo, ut cum dicitur : Hæc dictio est hujus proprietatis secundum hanc vocem, vel illius secundum illam.

QUÆST. XX. Quæro ergo quid per *secundum* significetur, cum dicitur, Christus secundum humanitatem est prædestinatus. Respondent quod *secundum* unitatis personæ expressivum est. Ideo quæro quomodo unitas personæ exprimitur hac voce *secundum*, cum dicitur, Christus est prædestinatus secundum id quod est assumptum, si id quod est assumptum non est una persona cum illo? Augustinus loquens de assumpto et assumente dicit : *Utrumque non duo, sed unus est Christus : qui secundum id quod homo quidem est prædestinatus, ut sit Filius non adoptivus, sed sit Filius naturalis, non per naturam sed per gratiam, non adoptionis sed unionis*. Apparet itaque in capite nostro fons gratiæ. Ita enim quilibet fidelis sit per eandem gratiam Christianus, sicut homo ille per gratiam Christus. Item alibi : *Qui fecit hominem illum talem ut nunquam habuerit voluntatem malam; nec habiturus sit, ipse fecit in membris ejus ex mala voluntate bonam*. In libro De Trinitate idem dicitur : *Ille fecit nos credere in Christum, qui nobis fecit in quem credimus Christum. Ille facit in hominibus principium fidei qui fecit hominem principem fidei et perfectorem Jesum*. Cui igitur diligenter inspicienti quæ præmissa sunt dubitare licebit ex anima Christi et carne hominem quemdam subsistere, qui prædestinationis et aliorum quæ prædicta sunt valeat esse capax? Moneo, lector, ut prædicta sub uno rationis intuitu congreges, et videbis homini esse collatum ut sit persona divini substantiæ, et quod manens Deus quod erat sit homo factus quod non erat.

DE VERBO INCARNATO

COLLATIONES SEU DISPUTATIONES TRES.

COLLATIO I.

De triplici silentio, in quorum secundo agitur de incarnatione Verbi.

Dum medium [quietum] silentium tenerent omnia (Sap. xviii). Tria sunt silentia. Primum silentium est ignorantia languoris. Secundum silentium est

D desperatio curationis. Tertium silentium est adeptio sanitatis. Primum silentium fuit ante legem. Secundum inter legem et gratiam. Tertium erit post hanc vitam. Primum silentium fuit, quando homo non agnovit morbum suum; et idcirco siluit, nec quærebat remedium. Sed postquam lex subiit

et ostendit languida vulnera sua, statim ruptum est silentium, et cœperunt mox ægri salutem quærere; sed quia per opera legis, ubi salus non est, sanari volebant, quod quærebant non potuerunt invenire. Tandem igitur considerans homo per legem neminem justificari posse, quasi post diuturnos clamores fatigatus et jam desperans rursus loqui cessavit, et subsecutum est secundum silentium. Tunc ergo omnipotens Verbum Dei Patris in carnem veniens rupit silentium, locutum est pacem, dedit gratiam, proposuit misericordiam, promisit veniam; et cœperunt ægri currere ad medicum, et quasi magnis clamoribus sic pura fide cordis et vera confessione oris flagitare remedium. Hoc itaque in præsentis vita hac agitur, ut homo per gratiam Dei sanitatem recipiat. Sed cum plenam sanitatem receperit, et ad illam felicitatem venturæ immortalitatis perductus fuerit, non erit amplius quod petat; et tunc sequetur tertium illud beatum silentium quod nunquam suum habebit. Inter primum et medium silentium multa verba sonuerunt, inter medium et ultimum silentium sonat unum verbum. Multa verba fuerunt multiplicia legis mandata, quæ per Moysen data est. Unum verbum est una Dei gratia, quæ per Jesum Christum facta est, vel potius ipse Jesus Christus. Moyses famulus Dei multa verba et multos sermones protulit. Deus Pater unum Verbum, unumque sermonem misit. Sed sermones Moysi omnipotentes non fuerunt, quia quod dicebant facere non potuerunt: et ideo tandem quandoque in promissione deficiendo siluerunt. Et tunc omnipotens Sermo venit, qui non solum dixit, sed quæcumque dixit, in eo quæcumque voluit fecit. Iste sermo, istud Verbum adhuc loquitur, quandiu in fidelibus suis promissiones suas operatur. Sed cum promissa impleverit, tunc quasi loqui cessabit. Cum autem promissa impleta fuerint, quia amplius quod petatur nihil deerit, felix in sempiternum silentium erit.

Dum ergo medium silentium tenerent omnia. Bene omnia, hoc est non solum illi qui in petitione desperabant, sed et illa quæ in promissione defecerant, et nox in suo cursu medium iter haberet. Nox in sacra Scriptura aliquando pro diabolo, aliquando pro membris ejus, id est pro peccatoribus iniquis, aliquando pro peccato, aliquando pro præsentis vita accipitur. Per noctem ergo in hoc loco, mortalis hujus vitæ fluxus signatur, sicut per diem alibi claritas vitæ perpetuæ. Præsens ergo vita nox est, vita vero futura dies. Nox ista habet vesperam, dies illa habet auroram. Vespera præsentis noctis fuit inclinatio unius diei, aurora illius diei inclinatio præsentis sæculi. Vespera hujus noctis fuit ex quo Adam peccavit, donec accepta sententia mortis a paradiso pulsus in tenebras hujus mundi exiit. Aurora sequentis diei est a resurrectione Christi usque in finem sæculi. Ergo vita ista nox est. Sed quis est cursus vitæ hujus? Videmus quo currat. Per mortalitatem currit in mortem. Per mortem currit in damnationem. Igitur vita mortalis deorsum currit,

A sicut vita immortalis sursum. Iter sursum est in cœlis, iter deorsum est in inferis. Iter medium est stadium vitæ præsentis, quod nascendo intramus, vivendo percurrimus, moriendo eximus. Quando ergo nox in suo cursu medium iter habuit, nisi quando mors universos, quos in stadio vitæ præsentis reperit, secum ad inferos traxit, et nemo adhuc mortaliū ad vitam immortalem ascendere potuit? Vel per noctem accipere possumus peccatum: quæ videlicet nox ab originali peccato cœpit, et per actualia cucurrit. Quando ergo post originalem prævaricationem primum prævaricatione naturalis legis, ac deinde, scriptæ legis prævaricatione succedente, peccatum ad summum incrementum venerat, quasi nox in suo cursu medium iter habebat; sed ista B nox, vera luce apparente, mox deorsum vergere cœpit; et nunc quasi quadam alterna mutatione paulatim decrescens elongat quousque lux crescendo ad plenam diem perveniat. Vide ergo ordinatissimum divinæ dispensationis consilium. Quando omnis recuperandæ salutis spes perierat, et mors omnia secum deorsum rapiebat, peccatum ad summum venerat, tunc omnipotens sermo liberandis mittitur, ut amplius divinæ gratiæ munus commendetur. Venit, inquit. Quis? Unde? Quo? *Sermo Altissimi*, Verbum Dei, unicus Patris, rex, filius regis, de consensu Patris, ad tolerantiam passionis. De æqualitate majestatis ad patibulum crucis, de sede regali ad officinam peccati, de lumine cœli usque ad tenebras inferni. Sed nunquid ideo regnum perdidit? Imo eos qui servi erant peccati liberans usque ad conregnandum sibi sublimavit. Et ideo fortassis a *regalibus sedibus venit*, quia in domo Patris ejus mansiones multæ sunt (*Joan. xiv*), et regnabunt cum illo in æternum, cum acceperint regnum quod paratum est ab initio sæculi. Unicus enim regis erat, solus regnum habuit; sed quia ad conregnandum sibi fratres adoptare venit, non jam a sede regali, sed a *sedibus regalibus* venire debuit, quia regnum ad quod vocantur electi Dei præparatum est ab initio sæculi.

COLLATIO II.

Quod Verbum, dum caro factum est, naturam assumpsit, non personam, et quod una persona est assumens et assumptum.

D *Verbum caro factum est (Joan. i.)* Quod verbum Dei quod et Deus est? verbum enim hominis non est homo, sed verbum Dei Deus est. Sicut verbum cordis cor est, et de corde verbum exit, et non est aliud verbum cordis quam ipsum cor, sic verbum Dei aliud esse non potest quam Deus. Sapientia est verbum cordis; quæ de corde nascitur, et a corde non separatur. Ipsum cor sapientia est, et de corde ipso sapientia est, et una sapientia cor et sapientia sua. Sic Deus sapientia est, et de ipso Deo sapientia est, et est una sapientia Deus et sapientia sua. Sapientia Dei verbum Dei est. Ipsum Verbum caro factum est. Quid est caro? Homo. Factum est caro, factum est homo. Quomodo factum est homo? Assumendo hominem. Verbum quippe hominem

assumpsit naturam, non personam. Non enim assumpsit hominem personam, sed assumpsit hominem in personam. Intellige quod dico. Firma est fides catholica; Verbum persona assumpsit hominem non personam, sed naturam. Quare non dicimus personam assumptam, sicut dicimus personam assumptam? Ne duas personas prædicemus in Christo, et ne quaternitatem inducere videamur, et confundatur Trinitatis confessio. Propterea dicimus hominem naturam, non personam, assumptum a Verbo. Quid est homo? Anima et corpus. Propterea homo assumptus est, quia anima et corpus assumptum est. Propterea persona assumpta non est, quia anima et corpus antequam Verbo unirentur in personam, non erant inter se unita ad personam. Idcirco quia assumpta non sunt, unita non sunt, assumpta persona, quia vero in eo quod assumpta sunt unita sunt, in personam assumpta sunt. Sed dices: Si anima et corpus antequam unirentur Verbo, ideo persona non erant, quia inter se unita non erant, nonne tamen anima etiam sola per se persona erat, in quantum spiritus rationalis erat? Si autem anima etiam sola persona erat in quantum spiritus rationalis erat, quomodo persona non assumpta est quando anima rationalis assumpta est? Sed sicut anima rationalis et caro ideo non sunt assumpta persona, quia ante assumptionem non habuerunt unionem, sed assumpta in personam, quia ex eo unita sunt quod assumpta sunt, sic et anima rationalis ideo assumpta non est persona, quia ante unionem Verbi sicut per se esse non habuit, ita persona esse non habuit. Ex quo enim cœpit, uniri cœpit; et ex quo fuit, unita fuit. Ex quo autem unita fuit, una cum eo cui uniebatur persona fuit. Vide quid sequitur. Si ex quo fuit unita fuit, et ex quo unita fuit persona fuit, ergo ex quo fuit persona fuit? Si autem ex quo fuit persona fuit, quomodo persona assumpta non est quæ persona fuit, quando assumpta est? Sed considera. Non te perturbet sermonis involucrem: fides quæritur. Sermo multa perturbat. Intende tibi. Ex quo fuit persona fuit, quia ex quo fuit unita fuit. Quare ergo non dicimus personam assumptam? Intende. Quando assumebatur, uniebatur. Ex quo cœpit uniri cœpit et ex quo uniri cœpit persona esse cœpit, non tamen in quantum erat, sed in quantum unita erat. Si per se aliquando esse habuisset, ex se persona habuisset. Quia autem semper unita fuit, semper una cum illo cui uniebatur persona fuit. Ideo non dicimus hominem personam assumptam esse, sed assumptum esse hominem in personam, quia humana natura in Christo ex eo quod fuit persona non fuit, quia per se non fuit. Sed ex eo quod unita fuit, una cum illo cui uniebatur, persona fuit. Persona enim notat discretionem. Propterea quod per se persona fuit, ex se persona non fuit. Idcirco non est assumpta persona, sed natura, quia quod assumptum est rationalis naturæ, sicut extra assumptionem per se esse non habuit,

ita personam esse non habuit. Sed dices: Quare ergo assumptus esse dicitur, si persona assumpta non dicitur, cum illud rationalis naturæ quod assumptum est, ante ipsam unionem nec homo nec persona fuit, quia extra unionem per se nunquam fuit, quoniam assumptum est ex quo fuit? Sed considera quia id rationalis naturæ quod assumptum est ex eo quod fuit homo, id est humana natura, esse habuit. Quia ergo assumptum est in eo quod fuit, ex quo homo fuit, ideo homo assumptus est. Id enim assumptum est quod homo fuit in eo et ex eo quod assumptum est, quia autem id quod assumptum est rationalis naturæ ex eo quod fuit persona non fuit, quia per se non fuit; sed ex eo quod assumptum est unitum est, et ex eo quod unitum est, una cum Verbo uniente persona est. Idcirco persona assumpta non dicitur, sed natura, quia quod assumptum est ex eo quod fuit, et natura et homo, id est natura humana esse habuit; persona autem non ex eo quod fuit, quia illud per se nunquam fuit, sed ex eo quod Verbum personæ unitum est, esse cœpit. Propterea homo assumptus est, id est humana natura, non persona.

COLLATIO III.

De incarnatione Verbi et mysterio ejus respectu nuntii et Virginis.

Omnia per sapientiam Dei facta sunt; ad ipsam autem sapientiam facta non sunt, nisi illa solum quæ sapientia frui possunt. Hæc autem sunt ratione utentia, et intelligentiam sensumque percipiendi boni mali que fugiendi habentia. Quorum pars sursum erat condita in angelis, pars deorsum in hominibus ordinata. Igitur homo non solum per sapientiam Dei factus erat ut esset, sed etiam ad sapientiam Dei factus erat ut beate esset, ut illa videlicet frueretur eo sensu quo sapientia percipi potest. Sed quia peccando sensum amisit quo sapientia frui debuisset, oblitus est ipse comedere panem suum, et refectionem illam qua vivunt animæ in corporalem commutavit delectationem. Terrenis igitur et corporalibus sensu et affectu immersus, non potuit se ad spiritalium cogitationem sive amorem erigere, sed sola ea quæ carnis sunt sapiens, spiritualium jucunditatem non agnovit. Ipsa autem Dei sapientia noluit amittere hominem qui propter ipsam factus fuerat. Et cum ipsa sursum esset, ille, deorsum, venit ubi ille erat, ut eum revocaret ad se unde ceciderat. Factum est Verbum caro ut homo inter homines esset, qui Deus erat supra homines. Et versus est panis ille in lac, ut a parvulis sumi possit. Sapientia sursum panis erat, et eadem ipsa sapientia deorsum lac erat. In divinitate panis, in humanitate lac. Sic enim parvuli sensu per lac humanitatis nutriti sunt, et roborati sunt ad panem divinitatis, ut idem ipse utrobique reficeret, et reficiendo languidos ad incorruptionem repararet. Dedit ergo reparandis ad incorruptionem alimentum incorruptionis. Parvulus quidem immaculatam carnem quam sumpsit de Virgine matre, perfectis au-

tem Incorruptibilem divinitatem quam habuit de æterno Patre. Istitis ut interim non deficerent in via, illis ut postea perficerentur in patria. Istitis ad consolationem, illis ad glorificationem. Propter hoc ergo Dei Filius pro redemptione hominum homo factus est, ut caro per carnem liberaretur, et generi humano de suo sumeretur pretium redemptionis, quatenus inde remedium fieret, unde vitium contractum fuerat, et in eodem monstraretur et peritia medici et justitia redempti, quando de suo et sanando invenitur remedium, et pretium redimendo. Quia vero a corruptione liberandum erat, idcirco pretium redemptionis incorruptum esse debuerat. Propterea mater Virgo electa est ut de munda immaculatus nasceretur, ut sicut in cœlo Deus habuit Patrem immortalem æternus, sic in terra haberet matrem Virginem incorruptus. Igitur in cœlo qualis Pater talis Filius, et in terra qualis mater talis filius. In cœlo cum Patre æternus et immensus, in terra cum matre immaculatus et mansuetus. In cœlo cum Patre incorruptus et sublimis, in terra cum matre virgo et humilis. In cœlo imago Patris, in terra imitator matris. Mater virgo erat, et in humilitate exultabat. Filius Virginis virgo humilitatem commendabat. Talis ergo Agnus, qualis mater Agni; ex munda mundus, ex Virgine incorruptus. Per Virginem veniens ad nos: per virginitatem præcedens nos. Per incorruptionem veniens ut peccatum tolleret, per virginitatem præcedens ut virtutem demonstraret. Veniens ut conferret remedium, præcedens ut daret exemplum. *Non enim potuit arbor bona malum fructum facere, sicut arbor mala fructum bonum facere non potest (Matth. vii; Luc. vi).* Quoniam omnis arbor ex fructu suo cognoscitur, radix integra, et ramus incorruptus.

Hujus ergo adventus Gabriel nuntius missus est, ut novam in carne Filii Dei nativitatem prædicaret, in qua forma servi, domino sociata, hostem potenter devicit. Fortis in illo, non tamen violenta ad inferendam injuriam, sed efficax ad justitiam obtinendam. Propterea Gabriel missus est, quod *fortitudo Dei* interpretatur, quia ipsam etiam infirmitatis fortitudo fuit, quoniam in ea superatus est inimicus, et capta præda a violento reducta est. Tres enim perierant, et subsecutus est quartus, scilicet Redemptor eorum. Primus sine masculino et sine femina; secundus de masculino, sine femina; tertius de masculino et femina; quartus sine masculino de femina. Adam quippe nec de masculino nec de femina erat; Eva autem de masculino sine femina: qui autem de illis erant, de masculino simul et de femina erant. Et ceciderunt primi masculus et femina, et per eos qui post eos erant omnes de masculino et femina. Et quia primus auctor culpæ dejectus est a femina, auctorem gratiæ sine masculino concepit et peperit femina, ut idem sexus initium gratiæ esset, qui peccati origo exstiterat. Propterea ait: *Ave, gratia plena, Dominus tecum (Luc. i).* Vere enim Maria gratia plena fuit, per quam gratia descendit super

omnes filios hominum. Primum gratia super eam, postea gratia in ea: deinde gratia ex ea. Super eam, ad umbrationem; in ea, ad secunditatem; ex ea, ad salvationem. Venit enim gratia ut humanam naturam visitaret, et intravit ad eam unde exierat. Per feminam enim exierat, et per feminam intravit. Et venit gratia primum in ipsam, deinde descendit in illud quod erat ex ipsa, et sumpsit de carne Virginis naturam, hostiam pro natura, quam liberam pro liberandis offerret, ut prius in ipsam totum effunderet, quod per ipsam post modum redemptis omnibus exhiberet.

Ideo gratia plena, de qua ortus est fons gratiæ. Et ideo, o Virgo gratiosa, totum nobis quodammodo est a te, quod per per illum nobis est qui natus est ex te. Gratia plena, intantum plena, ut ex tuo redundante, totus hauriat mundus. Si enim *prudentes virgines oleum acceperunt in vasis suis cum lampadibus (Matth. xxv)*; tu, prudentissima Virgo, et Virgo virginum, non unum tantum vas habuisti oleo gratiæ repletum, quo lampadem tuam inextinguibiliter ardentem nutries, sed aliud gestasti vas redundans et indeficiens, ex quo effuso oleo misericordiæ omnium lampades illuminares, et vasa omnium usque ad summum et perfectum impleres, et in illo nihil minueres. Prudens ergo fuisti ut tibi provideres, nec timida ut aliis subvenires. Nec dixisti: *Ne forte non sufficiat mihi et vobis (ibid.)*, sed sciens quod sufficeret et tibi et nobis, sufficienter retinisti et sufficienter tribuisti. Lumen in lampade fuit in carne virginitas; oleum in vase in corde humilitas. Et erat aliud vas humanitas Verbi in utero tuo gratiæ plena, ex cujus plenitudine tu quoque accepisti et lumen virginitatis in carne et oleum humilitatis in corde. Postea autem partu intemerato nobis propinans ipsum indeficiens tribuisti, ut ex illius plenitudine effunderetur, quo et lampades nostræ extinctæ illuminarentur et vasa vacua replerentur. Si gratiæ plena fuisti, cum de terra carnis tuæ fons gratiæ erupit: ut manaret super omnem terram, et irrigaret aridam, et sterilem fecundaret. Ex hac plenitudine gratiæ et illa acceperat quæ sterilis conceperat, quæ et Virginem secundam ad se venientem agnovit et dixit: *Unde mihi hoc, ut veniat mater Domini mei ad me? (Luc. i).* Bene mater Domini, quia in forma servi Dominus majestatis advenit. Qui enim natus est homo, idem erat et Deus. Ex eo quod assumptus est, filius Virginis; ex eo autem quod assumpsit, Filius majestatis. Idem tamen et filius Virginis, et Filius majestatis. Et propterea qui assumptus est homo, naturalis est Filius Dei, propter eum qui assumpsit; verus est filius hominis, propter eum quem assumpsit. Nemo igitur dicat Christum Filium adoptivum, cum naturalis sit Filius, quoniam quem assumpsit homo, et qui assumpsit Deus, non duo filii sunt, sed unus est Filius, Deus et homo, Jesus Christus. Ideo mater Domini est quæ genuit formam servi, quia in forma servi erat majestas Domini, et unus cum forma servi et

majestate Domini. Bene ergo matrem Domini sui A vocat quæ Deum credidit esse ipsum qui homo conceptus fuerat, et portabatur in utero Virginis secundum carnem, qui deitate sua omnia portabat. Ideo ait : *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei*

ad me : Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te omnia quæ dicta sunt tibi a Domino. Tunc ait Maria : Magnificat anima mea Dominum (ibid.). De quo ante allegorias in Evangelium Lucæ explicatio posita est.

DE FILIA JEPHTHE.

De filia Jephthe, quod eam pater in holocaustoma obtulit Deo, quoniam in bello voverat, si vicisset, eum se in holocaustoma oblaturum qui sibi de domo exiens primus occurrisset, quod eum vovisset, vicit, et occurrente sibi filia, quod voverat reddidit, solet esse magna et ad judicandum difficillima quæstio, quibusdam quid sibi hoc velit nosse cupientibus et pie quærentibus, quibusdam vere qui Scripturis hic sanctis imperita impietate adversantur hoc maxime in crimen vocantibus quod legis et prophetarum Deus etiam humanis sacrificiis fuerit delectatus. Quorum calumniis sic primitus respondemus ut Deum legis et prophetarum, atque, ut expressius dicam, Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Jacob nec illa sacrificia delectaverint, ubi pecorum holocausta offerrebantur, sed quod significativa fuerint et quædam umbræ futurorum, eum res ipsas nobis quæ his sacrificiis significabantur commendare voluisse. Fuisse autem etiam istam utilem causam cur illa mutarentur, nec modo non jubentur offerri, imo prohiberentur, ne vere secundum carnalem affectum talibus Deum delectari putaremus. Sed utrum etiam humanis sacrificiis significari futura opportuerit merito quæritur. Neque mortes hominum quanquam mortuorum, in hac causa exhorrescere et formidare deberemus, si illi qui hæc de se fieri gratanter acciperent in æternam remunerationem commendarentur Deo. Sed, si hoc verum esset, hoc genus sacrificiorum Deo non displiceret. Displicere autem Deo satis evidenter eadem Scriptura testatur. Nam, cum omnia primogenita sibi dicari et sua esse voluerit atque præceperit, redimi tantum a se voluit primogenita hominum, ne immolandos Deo crederent filios suos quos natos primitus suscepissent. Deinde hoc apertius ita loquitur, quod humana holocausta sic Deus improbet ut prohibeat detestans ea in aliis gentibus, et populo suo præcipiens ne audeat imitari. *Attende, inquit, tibi ipsi : Ne sequaris gentes, postquam exterminatæ fuerint a facie tua, ne exquiras deos eorum dicens : Quemadmodum faciunt gentes diis suis, faciam et ego. Non facies ita Domino Deo tuo. Abominamenta enim quæ Dominus odit fecerunt diis suis quoniam et filios suos et filias comburunt igni. (Deut. xii).*

Quid evidentiùs ostendi potest his sanctæ Scri-

pturæ testimoniis (ut alia hujuscemodi omittamus) quam Dominum a quo hæc Scriptura humano generi attributa est, non solum non diligere, verum etiam odisse talia sacrificia in quibus homines immolantur ? Illa plane diligit et coronat, cum quisque justus iniquitatem patiens usque ad mortem pro veritate decertat, vel ab inimicis, quos pro justitia offendit, occiditur, retribuens eis bona pro malis, id est pro odio dilectionem. Talem dicit Dominus sanguinem justum a sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariæ (Matth. xxiii). Præcipue autem quod sanguinem fudit ipse pro nobis, et sacrificium seipsum obtulit Deo, sic utique obtulit, ut ab inimicis pro justitia occideretur. Hunc imitata multa martyrum millia usque ad mortem pro veritate certarunt, et ab inimicis sævientibus immolata sunt. De quibus dicit Scriptura : *Tanquam aurum in fornace probavit eos, et sicut holocausti hostiam accepit illos (Sap. iii).* Unde et Apostolus dicit : *Ego enim jam immolor (Philipp. ii).* Sed non sic Jephthe de filia fecit holocaustoma Domino, sed sicut præceptum fuerat pecora offerri, et prohibitum fuerat homines immolari. Magis hoc illi simile videtur quod fecit Abraham, quod Dominus specialiter fieri præcepit non generali lege. Ut talia sibi sacrificia fierent aliquando mandavit, imo etiam fieri prohibuit. Distat itaque hoc quod fecit Jephthe a facto Abrahæ, quoniam ipse jussus obtulit filium, iste autem fecit quod et lege vetabatur et nullo speciali jubebatur imperio. Deinde non solum in sua lege postea, verum etiam tunc Dominus in ipso Abrahæ filio, talibus sacrificiis quam non delectaretur ostendit, cum patrem cujus fidem jubendo probaverat, a filii tamen interfectione prohibuit, et arietem, quo sacrificium licite secundum veterum congruentiam temporibus consuetam compleretur, apposuit. Si autem hoc quempiam movet quomodo pie crediderit Abraham Deum talibus sacrificiis delectari, si hæc illicite offeruntur Deo ; et ideo recte putant credidisse etiam Jephthe quod tale sacrificium Deo posset esse acceptum, primo consideret aliud esse ultro vovere, aliud jubenti obtemperare ; non enim, si aliquid præter morem in domo a Domino institutum servo jubetur, atque id laudabili obedientia facit. Ideo non est plectendus, si hoc sponte præsumpsit. Deinde habebat quod crederet Abraham

ut propter divinum imperium non parceret filio, non credens Deum tales victimas libenter accipere, sed hoc eum propterea jussisse ut resuscitaret occisum, et huic aliquid tanquam Deus sapiens demonstraret. Nam hoc de illo etiam in Epistola legitur quæ inscribitur ad Hæbræos, et fides ejus, quia hoc de Deo crediderit, quod posset filium ejus suscitare, laudatur (*Hebr. xi*). Iste vero, et Deo non jubente neque poscente, et contra legitimum ejus præceptum ultro sacrificium vovit humanum. Sicut enim scriptum est : *Et vovit Jephthe votum Domino et dixit : Si traditione tradideris mihi filios Ammon, quicumque exierit de januis domus meæ, in obviam mihi, in revertendo me a filiis Ammon in pace, offeram eum holocaustoma Domino (Judic. xi)*.

Non utique his verbis pecus aliquod vovit quod secundum legem holocaustoma posset offerre, Neque enim est aut fuit consuetudinis ut redeuntibus cum victoria de bello ducibus pecora occurrerent. Quantum autem attinet ad muta animalia, canes solent dominis blando famulatu alludentes currere obviam; de quibus ille in suo voto cogitare non posset, ne in injuria Dei aliquid non solum illicitum verum etiam contemptibile et secundum legem immundum vovisse videretur. Nec ait, Quodcumque exierit de januis domus meæ obviam mihi, offeram illud holocaustoma, sed ait : *Quicumque exierit obviam mihi, offeram eum*. Ubi procul dubio nihil aliud quam hominem cogitavit; non tamen fortasse unicam filiam, quanquam illam in tanta paterna gloria quis posset anteire, nisi forte uxor? Nam quod non dixit, quæcumque, sed *quicumque exierit de januis domus meæ (ibid.)*, solet Scriptura pro quolibet sexu masculinum genus ponere, sicut de Abraham dictum est, surgens a mortuo (*Gen. xxiii*), cum ejus uxor mortua fuisset. Quia ergo de hoc voto atque facto nihil videtur Scriptura judicasse, sicut de Abraham, quando Ælium jussus obtulit, apertissime judicavit, sed tantummodo scriptum reliquisse legentibus judicandum, quemadmodum de facto Jude filii Jacob quando ad nurum quidem nescius intravit, verum quantum in ipso fuit fornicatus fuit quia meretricem putavit, neque approbavit, hoc Scriptura neque reproboavit, sed justitia et Dei lege consulta existimandum pensandumque dimisit. Quia ergo de isto Jephthe facto in neutram partem sententiam Scriptura Dei protulit, ut noster sensus in judicando exerceatur, possemus jam dicere Deo displicuisse tale votum et ad illam perductum fuisse vindictam ut potissimum filia unica occurreret. Quod si sperasset atque voluisset, non continuo, ut eam vidit, scidisset vestimenta sua atque dixisset : *Heu me, filia ! impedisti me : in offendiculum facta es in oculis meis (Judic. xi)*. Deinde quod sexaginta dierum tam longa dilatione data filiae suæ, Dominus eum ab unicæ charissimæque nece non prohibuerit, sicut prohibuit Abraham, donec perficiendo quod voverat seipsum percuteret orbitate gravissima, Deum autem nequaquam hominis immolatione placaret.

A Et ideo hujusemodi patri poenam fuisse retributam, ne impunitum talis voti relinquereetur exemplum, neve magnum aliquid se vovere Deo putarent homines cum victimas humanas voverent, et (quod est horribilius) filiorum, aut non vera sed potius simulata eadem vota essent, cum velut exemplo Abrahæ sperarent qui vovissent, Deum prohibitorum talia vota compleri.

Possemus, inquam, hoc dicere nisi ab ista sententia duo nos præcipue divinarum Scripturarum testimonia revocarent, ut hanc rem gestam in libris, tantæ auctoritatis memoriæ commendatam diligentius (quantum Dominus adjuvat) et cautius perscrutemur, ne in ullam partem iudicium temerarium proferamus. Unum, quod in Epistola ad Hæbræos iste Jephthe inter tales commemoratur, ut eum culpæ vereamur : Ubi scriptum est. *Et quid adhuc dicam : deficiet enim me tempus enarrandi : de Gedeon, Barach, Samson, Jephthe et David et Samuel et prophetis, qui per fidem devicerunt regna, operantes justitiam, consecuti sunt promissiones (Hebr. ii)*. Alterum, quod ubi de illo ista narratur, quod tale voverit et impleverit votum, præmisit Scriptura dicens : *Et factus est super Jephthe Spiritus Domini et circueiens Galaad et Manasse, transiit speculam Galaad; et de specula Galaad trans filios Ammon, et vovit Jephthe votum Domino (Judic. n)*, et cætera ad ipsum votum pertinentia, ut omnia quæ deinceps facta sunt tanquam opera spiritus Domini qui super eum factus est intelligenda videantur. Ista testimonia nos compellunt quærere potius cur factum sit, quam facile improbare cur factum sit. Sed primo illud ad quod ex Epistola quæ ad Hæbræos est cum memoravi, inter illos laudabiles viros, qui ibidem commemorantur non solum est Jephthe, verum etiam Gedeon, de quo similiter Scriptura dicit : *Spiritus Domini confortavit Gedeon (Judic. iv)*, et tamen ejus factum quod de illo operatus est ephod, et fornicatus est post illud omnis Israel : et factum est domui Gedeon in scandalum, non solum laudare non possumus, verum etiam quia Scriptura hinc apertissime indicavit reprobare minime dubitamus. Nec tamen ex hoc ulla sit injuria Spiritui Domini, qui eum confortavit ut hostes populi ejus tanta facilitate superaret.

Cur ergo inter eos commemoratur qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam (*Hebr. xi*), nisi quia sancta Scriptura quorum fidem atque justitiam veraciter laudat, non hinc impeditur eorum etiam peccata (si qua novit, et oportere iudicari) notare veraciter. Nam et in eo quod idem Gedeon signum petens tentavit in vellere, nescio utrum non fuerit transgressus præceptum quo scriptum est : *Non tentabis Dominum Deum tuum (Matth. iv)*. Verumetiam in ejus tentatione Dominus quod prænuntiare volebat ostendit, in completo scilicet vellere et area tota circumquaque sicca, figurare primum populum Israel ubi erant sancti selecti tanquam pluvia spirituali, et postea com-

pluta area sicco vellere figurare Ecclesiam toto A orbe diffusam, habentem non in vellere tanquam in velamine, sed in aperto, cœlestem gratiam, illo priore populo velut ab ejusdem gratiæ rore siccato atque alienato. Nec tamen frustra inter fideles et operantes justitiam, propter bonam fidelemque vitam in qua eum credendum esse defunctum, tale in Epistola ad Hebræos meruit testimonium. Utrum autem quia postea quam dictum est, *factus est super Jephthe Spiritus Domini*, ea secuta sunt ut votum illud voveret, et quod voverat redderet, Spiritui Domini omnia deputanda sint, ut perinde habeatur hoc sacrificium, tanquam id Dominus sicut Abrahæ fieri jusserit, non facile dixerim, cum utique de Gedeon possit hæc afferri differentia, quia post peccatum quod fecit, quando fecit ephod, nulla est ejus commemorata prosperitas, postea vero quam Jephthe votum vovit, illa est insignis ejus victoria consecuta, propter quam adipiscendam voverat, et quia adeptus, quod voverat solvit. Rursus enim considerandum est quod Gedeon etsi non postea quam fecit ephod, tamen postea quam tentavit Dominum (quod utique est peccatum) magnas strages hostibus cæsis atque superatis fecit, ac populo salutem acquisivit. Sic enim scriptum est: *Non irascatur indignatio tua in me; et tentabo adhuc semel in vellere* (Judic. vi). Iram quippe Dei metuebat, quia noverat se tentando peccare, quod Deus in lege sua manifestissime prohibet. Hoc tamen ejus peccatum et mirabilis signi evidentia et magna victoriæ prosperitas liberationisque populi consecuta est. Jam enim Deus statuerat afflicto populo subvenire, atque hujus ducis quem ad hoc opus assumpserat utebatur animo non solum fideli et pio, verumetiam sub deficiente et, delinquente, et ad prænuntianda quæ volebat, et ad complenda quæ dixerat.

Non enim per istos tantum qui etiamsi peccaverunt inter justos tamen narrantur, sed etiam per ipsum Saulem, omni modo reprobatum, multa Deus populo suo præstitit: in quem insilivit etiam Spiritus Domini et prophetavit (*I Reg. x*); non cum justo ageret, sed cum in virum sanctum David innocentemque sæviret. Agit enim Spiritus Domini et per bonos et per malos, et per scientes et nescientes, quod agendum novit et statuit; qui etiam per Caipham acerrimum Domini persecutorem (nescientem quid dixerit) insignem protulerit prophetiam, quod oporteret Christum mori pro gente (*Joan. xi*). Quis enim egit, nisi Spiritus Domini, curans pronuntiare ventura, ut judici Gedeon, volenti tentare Dominum et non credenti quod fuerat ei per manum ejus de salute populi locutus, hoc potissimum de vellere compluto postmodum sicco, et de area primum sicca postea rigata, veniret in mentem, ut subdeficiente a fide infirmitati ejus delictoque deputeretur. Quod vero etiam tali ejus animo ad hoc quod generi humano significari oportebat, usus est Deus ad ejus intelligatur misericordiam et

mirabilem providentiam pertinere. Si quis autem dicit scientem omnia fecisse et dixisse Gedeon, ex revelatione prophetica, ut per eum talia signa monstrarentur, nec defecisse a fide, et quod ei promiserat Dominus credidisse, sed a uauone prophetica in vellere voluisse tentare, atque ita illius tentationem fuisse inculpabilem, sicut dolum Jacob, et illud quod Domino ait: *Non irascatur indignatio tua in me*, non ideo dixisse quod iram ejus timeret, sed quod eum consideret non irasci, cum ea laceret quæ Spiritu ejus dictante facienda esse tanquam propheta sciret, audiendus videatur, dummodo illud quod de facto ephod Scriptura ipsa culpavit, quodlibet significet, non audeat excusare a peccato. Nam et illud quod trecenti viri ad signum crucis ipso numero pertinentes, hydrias fictiles acceperunt, eisque ardentes faculas incluserunt, quibus hydriis fractis repente lumina numerose micantia tantam hostium multitudinem terruerunt, tanquam ex suo arbitrio videtur fecisse Gedeon. Non enim Scriptura dicit Dominum admonuisse ut hoc faceret, et tamen tam grande signum quis ejus animo atque consilio faciendum, nisi Dominus inspiravit qui præfiguravit sanctos suos thesaurum evangelici luminis in vasis fictilibus habituros? Unde dicit Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus* (*II Cor. iv*). Quibus in passionibus martyrii tanquam vasculis fractis, major eorum gloriæ fulgor emicuit, quæ impios evangelicæ prædicationis inimicos inopinata illis Christi claritate superavit.

C Sed ergo per scientes seu per nescientes, prædicationem præfigurationemque futurorum Spiritus Domini prophetice temporibus operatus est, non ideo peccata eorum dicendum est non fuisse peccata, quia et Deus, qui et malis nostris bene uti novit, etiam ipsis eorum peccatis usus est ad significanda quæ voluit. Proinde, si propterea peccatum non fuit, sive cujuslibet necis humanæ, sive etiam parricidale sacrificium vel vovere vel reddere: quia magnum aliquid et spirituale significavit, frustra Deus temporalia prohibuit, et se odisse testatus est, quoniam et illa quæ fieri jussit, utique ad aliquam significationem rerum spiritualium magnarumque referuntur. Cui ergo illa prohiberet, quandoquidem poterant propter eandem earundem rerum significationem, propter quam et ista licite fiebant, nihilominus licite fieri, nisi nec tale aliquid significancia, quale expedit credere, humana Deo sacrificia placuerunt, quando non pro justitia quisque ab inimicis, quia recte vivere voluit, vel peccare voluit interimitur, sed homo ab homine tanquam electa hostia more pecoris immolatur? Quid si (ait aliquis) quoniam pecorum victimæ jam eo ipso quo fuerant usitate, quamvis et ipsa ea recte intelligentibus ad significationem spiritualium referuntur, minus tamen faciebant intentos ad magnum sacramentum Christi et Ecclesiæ requirendum; propterea Deus re insigni et inopinata volens quasi dormientes hominum animos excitare, eo magis quod

talia sibi sacrificia offerri vetuerat, curavit sibi A ejusmodi aliquid offerendum ut ipsa admiratio magnam gigneret quæstionem, et magna quæstio ad perscrutandum magnum mysterium studium piæ mentis erigeret: pie vero perscrutans mens hominis altitudinem prophetiæ, velut hamo piscem Dominum Christum de profundo Scripturarum levaret.

Huic nos rationi et considerationi non obsistimus, sed alia est quæstio de animo voventis, alia de providentia Dei qualicumque animo ejus bene utentis. Quamobrem si Spiritus Domini qui factus est super Jephthe, ut hoc voveret omnino præcepit (quod quidem Scriptura non aperuit) tamen si hoc ille præcepit cujus non licet jussa contemnere, non solum insipientia culpanda non est, verum etiam obedientia B laudanda est. Hoc enim si se homo interimat (quod utique humana voluntate atque consilio facere nefas est) profecto intelligendum est obedienter fieri potius quam scelestè, si divinitus jussum est. De qua quæstione in libro De civitate Dei satis disputatum est. Si autem Jephthe humanum secutus errorem, humanum sacrificium vovendum putavit, ejus quidem peccatum de unica filia jure punitum est; quod etiam ipse verbis suis satis videtur ostendere ubi ait: *Heu me, filia! impedisti me, in offendiculum facta es tu in oculis meis (Judic. xi)*; discissis etiam vestimentis suis. Verumtamen etiam hic ejus error habet aliquam laudem fidei, qua Deum timuit, ut quod voverat redderet. Nec divini in se C judicii sententiam declinavit; sive sperans Deum prohibitorium, sicut fecit Abrahæ, sive ejus voluntatem etiam non prohibentis intellectam facere potius quam contemnere statuens. Quamquam et hic merito quæri potest utrum verius intelligitur hoc Deum nolle fieri, et in eo potius Deo si non fieret obediretur, quoniam hoc se nolle et in Abrahæ filio, et in legitima prohibitione monstraverat. Verumtamen si propterea Jephthe non faceret, sibi potius in unica pepercisse, quam Dei voluntatem secutus esse videretur. Magis ergo intellexit in eo quod sibi filia occurrit, ultorem Deum, justæque poenæ se fideliter subdidit, timens sæviorem tanquam de tergiversatione vindictam. Credebat enim bonæ et virginis animam filia bene recipi, quod non D seipsam voverat immolandam, sed voto et voluntati non resisterat patris, et Dei fuerat secuta judicium. Mors enim sicut nec sibi a quoquam nec cuiquam sponte inferenda est, ita, Deo jubente, recusanda non est, cujus constitutione quocumque tempore subeunda est. Nec quisquis eam perpeti detractat, ut omnino evitetur, sed tantummodo ut differatur laborat.

Nunc jam quid Spiritus Domini, sive per nescientem Jephthe, sive per scientem, sive per ejus imprudentiam, sive per prudentiam, sive per obedientiam, sive per offensionem, sive per fidem in hac re gesta præfiguraverit, quantum Deus adjuvat, requiramus breviter et paudamus. Admonet enim nos

PATROL. CLXXVII.

et urget quodammodo iste sacrarum Scripturarum locus, cogitare quemdam potentem virtute; talis enim dicitur Jephthe, quod nomen interpretatur *aperiens*. Dominus autem Christus, sicut indicat Evangelium, discipulis suis aperuit sensum ut intelligerent Scripturas (*Luc. xxiv*). Hunc Jephthe fratres ejus reprobaverunt, et de paterna domo expulerunt, objicientes ei quod esset filius fornicariæ, tanquam ipsi essent de uxore legitima nati. Hoc etiam egerunt adversus Dominum principes sacerdotum et Scribæ et Pharisæi, qui de legis observatione gloriari videbantur, tanquam ille solveret legem, et ideo veluti non esset legitimus filius. Et quoniam de sancta quidem Virgine corpus assumpserat, quod fidelibus notum est, tamen ejus mater, quantum ad gentem pertinet, etiam illa Judaica Synagoga dici potest. Revolvat qui voluerit propheticos libros, et videat quoties et quanta verbi severitate atque indignatione Domini illa gens velut impudica mulier de suis fornicationibus arguatur. Unde est etiam illud in hoc libro recentissimum, vel cum post Ephod quod fecit Gedeon, omnis Israel legitur fornicatus, vel quod abierunt post deos gentium quibus erant circumdati. Unde in illos divina ira commota est, ut per annos octodecim contererentur a filiis Ammon. Sed nunquid non ex eadem gente Israel etiam illi nati erant sacerdotes et Scribæ et Pharisæi, quos in eis diximus præfiguratos, qui Jephthe tanquam isti Dominum Christum veluti non legitimum filium persecuti expulerunt? Sed in eo similitudo adumbrata est, quod isti, ut dixi, veluti legis observatores cum qui contra præcepta legis facere videbatur tanquam legitimi non legitimum vere sibi visi sunt eiecisse. Secundum hoc enim plebs illa dicta est fornicari, quod legis præcepta non servans tanquam viro non exhibeat fidem. Sic autem scriptum est de Jephthe: *Et creverunt filii uxoris et ejecerunt Jephthe (Judic. xi)*. Verbum quod positum est *creverunt*, significat in figura prævaluerunt. Quod in Judæis impletum est, qui prævaluerunt infirmitati Christi, quia ita voluit ut ab eis quæ oportebat in passione perferret. Sicut hoc idem significans Jacob prævaluit angelo cum quo, ut ipsum portenderet, luctabatur. Dixerunt ergo ad Jephthe: *Non hæreditabis in domo patris nostri quoniam filius mulieris fornicariæ es tu (ibid.)*. Tanquam dicerent quod Evangelium loquitur: *Non est iste homo a Deo qui sic solvit Sabbatum (Joan. ix)*. Se autem jactantes velut legitimos filios, Domino dixerunt: *Nos ex fornicatione non sumus nati; unum Patrem habemus Deum (Joan. viii)*. *Et fugit Jephthe a facie fratrum suorum et habitavit in terra Thob (Judic. xi)*. Fugit, quoniam se quantus esset abscondit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (*I Cor. ii*). Fugit, quoniam morientis infirmitatem viderunt, virtutem autem resurgentis non viderunt. Habitavit autem in terra bona, vel ut expressius dicamus, opima. Quod enim Græce agathon [*ἀγαθόν*] dicitur, hoc Latine *opimum* dicitur.

tur. Id autem interpretetur Thob, ubi mihi intelligenda videtur ejus a mortuis resurrectio. Nam quæ terra magis optima quam terrenum corpus excellentia immortalitatis et incorruptionis indutum? Quod autem dicitur de Jephthe, quod posteaquam fugiens a facie fratrum suorum habitavit in terra Thob, colligebantur ad eum viri latrones, et ambulabant cum ipso (*Judic. xi*). Quanquam et ante passionem objectum fuerit Domino, quod cum publicanis et peccatoribus manducaret, quando respondit non esse necessarium sanis medicum sed ægrotis; et inter iniquos deputatus est, quando inter latrones crucifixus est, et unum ex eis de cruce in paradysum transtulit, tamen posteaquam resurrexit et esse cepit secundum id quod supra exposuimus in terra Thob, collecti sunt ad illum scelerati homines propter remissionem peccatorum, qui cum illo ambulabant, quia secundum ejus præceptum vivebant. Neque hoc fieri desinit usque nunc et deinceps, quousque ad eum confugient mali ut justificet impios, quoniam ad eum convertantur, et discant iniqui vias ejus.

Jam illud quod hi qui abjecerant Jephthe (erat enim Galaadites) conversi sunt ad eum, et quæsi-erunt eum per quem liberarentur ab inimicis suis (*ibid.*), quam præclara præfiguratione significat, quod qui adjecerunt Christum, ad eum rursus conversi in illo reperiunt salutem, sive illi intelligantur quos Petrus apostolus cum de ipso scelere arguisset, sicut in Actibus apostolorum legitur, et hortatus esset ut ad eum quem fuerant persecuti converterentur, compuncti sunt corde, et ab illo quam a se alienaverant desiderarunt salutem. Quid est autem liberari ab inimicis, nisi a peccatis? Sic autem illis ait: *Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu Christi, et remittentur vobis peccata vestra (Act. ii)*. Sive illa potius significetur quæ in fine speratur novatio gentis Israel. Magis quippe id videtur apparere in eo quod dicitur: *Et factum est post dies*, quod utique post tempus significat, et per hoc significat non illud intelligendum quod recenti passione Domini factum est, sed postea futurum est. Quo videtur etiam id pertinere quod seniores Galaad venerunt ad Jephthe, ut per ætatem senilem posteriora et novissima tempora accipienda sint. Interpretatur autem Galaad *abjiciens* sive *revelatio*. Quorum utrumque satis huic rei congruit, quia primum Dominum Jesum Christum abjecerunt, eisque postea revelabitur. Quod vero contra filios Ammon dux quærebatur Jephthe, quibus victis liberarentur qui eo duce adversus illos debellare cupiebant, quoniam interpretatur Ammon *filius populi mei* sive *populus mœroris*, profecto aut illi significantur inimici qui ex ipsa gente perseverantes in infidelitate prædicti sunt, aut omnino gehennæ prædestinati, ubi erit fletus et stridor dentium, tanquam populo mœroris. Quanquam populus mœroris non inconvenienter et diabolus et angeli ejus intelligantur, sive quia æternam miseriam eis quos decipiunt acquirunt, sive quia et ipsi æternæ miseræ deputati

A sunt. Eleganter sane ad exprimendam multo evidentius prophetiam Jephthe respondit senioribus Galaad: *Nonne vos odio habuistis me, et ejecistis me de domo patris mei, et emisistis me a vobis? et quid est quod venistis quando tribulati estis? (Judic. xi)*. Inde aliquid figuratum est in Joseph quem fratres vendentes abjecerunt, et, cum fame tribularentur, ad ejus opem misericordiamque conversi sunt. Hic vero multo amplius elucet significatio futurorum, quod non ipsi prorsus fratres qui ejecerunt Jephthe ad eum venerunt; sed Galaad seniores pro universo illo populo supplicantes, sicut eadem gens dicitur Israel, sive in eis qui tunc fuerunt, Christumque reproba-verunt, sive in eis qui ad ejus opem postea reversi sunt. Populo enim dicitur inimico; sive in majoribus sive in posteris suis longa odia trahenti atque servanti, tandemque converso in eis qui tunc convertendi sunt: *Nonne vos odio habuistis me et ejecistis me de domo patris mei?* Hoc enim eis visum est qui persecuti sunt, quod ejecerunt Christum de domo David, in qua *regni non erit finis (Luc. i)*.

Et dixerunt seniores Galaad ad Jephthe: Non sic modo venimus ad te (Jud. xi), tanquam dicerent Judæi conversi ad Christum: Tunc venimus ut persequeremur. Prostantur etiam adversus inimicos eum futurum sibi caput. Respondet etiam ille qui eorum vicerit inimicos, quod erit eis in principem, quod Gedeon noluit, cum id Israelitæ voluissent. Respondit quippe illis: *Princeps vester Dominus erit (ibid.)*. Rex enim nomine principis significatur quem nondum habebat gens illa tempore judicium. Cœperunt autem habere Saulem, et deinde alios successores ejus qui in libris Regum leguntur. Nam in Deuteronomio cum eis præcipitur qualem debeant habere regem, si hoc eis placuerit, non ibi rex, sed princeps appellatur sed quia iste Jephthe illum figurabat qui verus est Rex, quod etiam in titulo scriptum fuit, qui cruci ejus affixus est, quem Pilatus delere vel emendare ausus non est, ideo credendum est esse dictum: *Ero vobis in principem (ibid.)*. Illi autem dixerunt: *Eris nobis in caput (ibid.)*, quoniam caput viri Christus, et ipse est caput corporis Ecclesiæ. Denique postea quam eos liberavit Jephthe ab omnibus inimicis, non eis factus est rex, ut intelligeremus illud quod dictum est ad prophetiam potius pertinuisse de Christo, quam ad ipsum proprie Jephthe, de quo Scriptura narrationem ita concludit: *Et judicavit Jephthe Israel sex annis, et mortuus est Jephthe Galaadites, et sepultus in civitate sua Galaad (Judic. xii)*. Judicavit ergo Israel sicut cæteri iudices; non ibi regnavit ut princeps, sicut ii qui in regnorum volumine continentur. Jam vero quod postea quam eis idem Jephthe constitutus est, misit nuntios ad hostes primum pacis verba portantes, illud ostenditur quod ait Apostolus, in quo Christus loquebatur: *Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes (Rom. xii)*. Verba porro ipsa quæ mandavit Jephthe omnia pertractare, nimis longum est festinantibus ad alia nobis. Videtur

tur tamen mihi sic intelligenda quantum attinet ad significationem futurorum, ut in eis advertatur doctrina Christi. Admonet nos quemadmodum sit ambulandum, hoc est vivendum inter eos qui non secundum propositum vocati sunt (Rom. viii). Novit enim Dominus qui sunt ejus (II Tim. ii). Jam vero quod cum esset debellaturus inimicos, factus est super eum Spiritus Domini, significatur Spiritus sanctus impertitus membris Christi. Quod autem pertransiit Galaad et Manasse, et transiit speluncam Galaad ad trans filios Ammon, proficientia significantur membra Christi ad victoriam de inimicis reportandam. Galaad quippe interpretatur *abjiciens*, et Manasse *necessitas*. Transcendendi sunt ergo a proficientibus abjicientes, id est contemnentes, transeunda et necessitas, ne forte cum transierit qui proficit cedat terrentibus. Transeunda etiam specula Galaad; quæ Galaad etiam *revelatio* interpretatur. Est autem specula altitudo ad aspiciendum vel despiciendum, id est desuper aspiciendum. Specula itaque Galaad congruenter mihi videtur significare superbiam revelationis. Unde dicit Apostolus: *Et in magnitudine revelationum ne extollar* (II Cor. xii). Ergo et ipsa transeunda est, id est non est in ea manendum, propter cadendi periculum. His pertransitis, facile superantur inimici; quod significat dicendo: *Et ab specula Galaad transiit ad filios Ammon* (Judic. xii), de quibus inimicis jam supra dictum est: *Et vovit Jephthe votum, et dixit: Si traditione tradideris mihi filios Ammon in manu mea: et erit quicumque exierit de januis domus meæ obviam mihi, in revertendo me a filiis Ammon in pace et erit, offeram eum holocaustoma Domino* (Judic. xi). Quemlibet in hoc loco cogitaverit Jephthe secundum cogitationem humanam, non videtur unicam filiam cogitasse. Alioquin non diceret cum illam cerneret occurrisse: *Heu filia mi, impedisti me, in offendiculum facta es in oculis meis* (ibid.). Impedisti enim ita dictum est, tanquam se ad hoc impeditum judicaverit ne illud quod cogitarat impleteret. Sed quem potuit cogitare primitus occurrentem, qui liberos alios non habebat? An conjugem cogitavit: et ut hoc fieret Deus noluit, et ut non relinqueret impunitum, ne quis deinceps id auderet, et ut magna providentia ex hoc quoque ipso quod accidit sacramentum Ecclesiæ figuraret?

Ex utroque igitur propnetia coaptata est, ex eo quod vovens cogitavit, et ex eo quod nolenti contigit. Si enim conjugem cogitavit, conjux Christi Ecclesia est: *Propterea relinquet homo patrem et matrem et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una* (Gen. ii). *Sacramentum hoc magnum est*, inquit Apostolus, *ego autem dico in Christo et in Ecclesia* (Ephes. v). Sed quia hujus Jephthe conjux virgo esse non potuit in eo quod filia potius occurrit, et inulta non remansit, prohibitum sacrificium, voventis audacia, et virginitas Ecclesiæ figurata est. Nec abhorret a vero quod filix nomine eadem significatur Ecclesia.

A Nam cujus alterius typum gerebat etiam illa mulier cui post tactam simbram suam sanata, ait Dominus: *Filia, fides tua salvam te fecit, vade in pace* (Luc. viii). Et certe, unde nullus ambigit, discipulos suos ipse sponsi filios appellavit, se apertissime judicans sponsum. *Non possunt*, inquit, *jejunare filii sponsi quandiu cum illis est sponsus* (Matth. ix). Holocaustoma ergo erit Ecclesia, quam virginem castam B. Apostolus appellat, quando in resurrectione mortuorum fiet in universa quod scriptum est: *Absorpta est mors in victoria* (I Cor. xv). Tunc tradet regnum Deo et Patri. Quod regnum ipsa Ecclesia est, cujus figuram vovens ille gestabat. Sed quoniam tunc fiet cum completa fuerit sexta ætas sæculi, ideo sexaginta dierum ad deplorandam virginitatem dilatio postulata est. Ex omnibus quippe ætatibus Ecclesia congregatur. Quarum prima est ab Adm usque ad diluvium, secunda a diluvio usque ad Abraham, tertia ab Abraham usque ad David, quarta a David usque ad transmigrationem in Babyloniam, quinta ab hac transmigratione usque ad Virginitis partum, sexta inde usque in hujus sæculi finem. Per quas sex ætates tanquam per sexaginta dies flevit sancta virgo virginalia sua, quia licet virginalia, tamen fuerant peccata deflenda, propter quæ universa ipsa virgo toto orbe diffusa quotidie dicit: *Dimitte nobis debita nostra* (Matth. vi). Eisdem autem sexaginta dies, duos menses maluit appellare, quantum existimo propter duos homines, unum per quem resurrectio mortuorum: propter quos etiam duo Testamenta dicuntur. Quod vero factum est in præcepto in Israel: *Ex diebus in dies conveniebant lamentari filiam Jephthe Galaaditidem quaternos dies in anno* (Judic. xii); non puto significare aliquid post impletum holocaustoma, quod erit in vita æterna, sed præterita tempora Ecclesiæ, in quibus erant beati lugentes. Quatriduo autem figurata est ejus universitas propter quatuor partes orbis, per quas longe lateque diffusa est: Ad historiæ vero proprietatem non arbitror hoc decrevisse Israelitas, nisi quia intelligebat in ea re judicium Dei magis ad percipiendum patrem fuisse depromptum, ne tale sacrificium deinceps ullus vovere auderet. Nam quare luctus et lamentatio decerneretur, si votum illud lætitiæ fuit? Sic autem et illud quod populus Ephrem postea ab eodem Jephthe debellatus est, ad judicium Dei quod erit in fine referendum est, sicut ipse Dominus dicit: *Eos qui noluerunt me regnare sibi, adducite huc et interficite coram me* (Judic. xii). Nec ibi quadraginta duo millia vacanti numero commemorati sunt. Sicut enim illi duo menses propter sexaginta dies senarium numerum sex ætatum significant, ita et ibi sexies septenarius ductus hoc idem figurat, quantum ad sex ætates sæculi pertinet. Sexies etenim septem, quadraginta duo sunt. Nec frustra et ipse Jephthe sex annis populum judicavit (ibid.).